

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 318. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992357953648/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

partier. Nej! fra disse to Bøger rejser Goethe sig i mit Omdømme ikke saa let igen.»^{*)}

Goethes Afhandling naaede altsaa lige til sin Adresse, og Romantikerne fornemte som et Slag i Ansigtet i det Øjeblik, Goethe stillede sig imod deres Kunstbetragtning.

Ved den Naturopfattelse, som svarer til denne Betragtning af Kunsten, maa vi endnu dvæle. Naturskildringen drager, som baade Goethe og Caroline antydede, i *Sternbald* Interessen bort fra Personer og Handling.

Det er tidligere meddelt, hvorledes Rousseau genopdagede Naturfølelsen. Som Sainte-Beuve etsteds har sagt i Anledning af Rousseaus Par Ord om den Svale, der byggede Rede paa hans første Hjem: »Denne Svale var det, som i Literaturen spaaede Sommerens Komme.» Denne Naturfølelse gaar, som ligeledes paavist, igen i *Werther*. Den Omdannelse, den nu undergik, var den, at Naturbetragtningen, der hos Rousseau havde været *følsom*, hos Romantikerne blev *fantastisk*. Derfor deres Tilbagesøgen til Legender og Æventyr, til Folkeovertroen med alle dens Alfer og Kobolder. Goethe havde sagt:

Naturen har hverken Kærne eller Skæl, Ret eller Vrang.
Alt er den paa én Gang.

Romantikerne vilde kun holde sig til Kærnen, til det hemmelighedsfuldt Inderlige, som de søgte at faa frem, efter først at have lagt det ind. Det anelsesfulde Sind spejlede sig i Naturen og saa lutter Anelser. Tieck dannede som bekendt Ordet *Wald-einsamkeit* (Vennerne paastod, at det maatte hedde *Waldeseinsamkeit*). Romantiken raabte med skælvende Stemme ind i Skovensomheden, og Ekko bragte den lutter skælvende Genklang tilbage.

Alexander v. Humboldt har vist, hvorledes Oldtidens Mennesker egenlig kun fandt Skønhed i Naturen, forsaavidt den var smilende, venlig og Menneskene *nyttig*. Omvendt Romantikerne: For dem er Naturen uskøn, forsaavidt den er nyttig, og de finder den skønnest i dens Vildhed, eller naar den indjager uvis Angst. Nattens og Bjerggrubernes Mørke, den Ensomhed, i hvilken den paniske Skræk berører Sindet med sin Gysen, er Romantikerens

^{*)} *Briefwechsel zwischen Gutz und Adam Müller.* 48.

kær, og den Tieckske Fuldmaane straalere saa uforanderlig over Landskabet, som var den en Teatermaane af oljet Papir med en Lygte i Ryggen. Jeg siger den Tieckske; thi han er blandt alle disse unge Skribenter det uomtvistelige Ophav til det romantiske Maaneskinslandskab, i hvilket man maa tænke sig alle Figurerne fra hans Skrifter anbragte. Det er heller ikke vanskeligt at forklare, hvorfor det netop bliver ham, som opfinder Skovensomheden, den maanebeskinnede Tryllenat og Resten. Tieck er født i Berlin, vel omtrent den af alle større Byer, hvis Omegn afgiver de færreste skønne Naturindtryk. Aldrig ser man et fattigere Landskab end det, der dannes af disse brandenburgske Sandstepper, paa hvilke de tynde lange Grantræer staar stivt i Geledder som præjsiske Soldater. Som Rousseau i en paradisisk skøn Natur — Eggen omkring Genf og Montblanc — blev direkte, umiddelbart, følsomt betaget af Naturen, saaledes fik Tieck i en naturlig Egn den sygelige Hovedstadslængsel efter Skov og Bjerg, som affødte Fantasteriet overfor Naturen. Det kolde og dagklare Berlin med sin moderne nordtyske Forstandsdyrkelse vakte Urskovslængsler og Tilbøjeligheder til en Urpoesi.

Vil man overbevise sig om Sandheden heraf, da behøver man blot at gaa til Tiecks eget Levned. Man læse i hans Biografi Fremstillingen af Opholdet i Halle 1792: «Hvor meget anderledes, rigere og venligere traadte ikke Naturen ham imøde i den grønne Saaledal end paa de flade Heder om Berlin. Med dobbelt Magt greb en Følelse ham af uendelig Længsel, som indtil den smerteligste Ophidselse fyldte hans Hjærte, naar han om Foraaret strejfedes igennem Skoven. Da vendte hin Naturdrukkenskab tilbage, en hemmelighedsfuld Magt syntes at drive ham frem. Intetsteds dvælede han hellere end paa den saakaldte Höltybæk i Nærheden af Giebichenstein. Herfra oversaa han Flod og Dal. Hvor ofte saa han ikke Solen synke bag Aftenskyerne, og Maanen i tusinde gyldne Straaler spejle sig i de blidt bevægede Bølger og drømmerisk blinke gennem Buske og mellem Grene! Her har han hvilet mangan Sommernat og drukkert Natur i fulde Drag.»

Man føler den Udespærredes Naturlængsel i Skildringen, et Syn paa Naturen, der til Baggrund har Synet af Brosten.

Og med endnu bestemtere Træk er den Tieckske Naturopfattelse knyttet til hans personlige Naturindtryk i Beskrivelsen af en Aften, der fulgte paa en anstrængende Fodvandring, som